

Metsäsuomalaisten rakennukset.

ALBERT HÄMÄLÄINEN: **Bostads- och byggnadsskick** hos skogsfinnarna i Mellan-Skandinaviens. 180 s., 183 kuvaa. Stockholm 1945. (Nordiska Museets Handlingar 23.)

Prof. Albert Hämäläisen mielenkiinnon kohteena ovat jo pitkään aikaa olleet Keski-Skandinavian metsäsuomalaisten rakennukset, joita hän on sotia edeltäneinä vuosina esitellyt ja käsitellyt mm. luennoillaan. Luontevan lähtökohdan tutkijalle on antanut perehtyäisyys metsä-

suomalaisten alkukodin, Keski-Suomen, asuntokulttuuriin. Kun hän sen lisäksi itse on matkustellut tekemässä omakohtaisia havaintoja, syventynyt ruotsalasiin lähdeaineisiin, erityisesti Nordiska Museetin tarjoamiin runsaisiin tietovaroihin, voidaan jo ennakoita todeta, että tutkimuksen kohde on saanut mahdollisimman pätevän käsittelijän.

Tutkimuksen alussa luodaan yleiskatsaus metsäsuomalaisten rakennuskulttuurin yleisiin edellytyksiin sekä tarkastellaan keskisuomalaisen rakennuskulttuurin tasoa 1500—1600-lukujen vaihteessa, jolloin muutot Sisä-Suomesta Keski-Skandinavian metsiin pääasiallisesti tapahtuivat. Todetaan, että tämä mainitun ajan »siirtoväki» oli pääosaltaan vähävaraista väestöä, joka uudella kotiseudullaan aluksi hankki toimeentulonsa metsästyksellä ja kalastuksella, kunnes ryhtyi vanhastaan totuttuun tapaansa kaskeamalla raivaamaan viljelykselle koskemattomia korpia. Täten edellyttäen, että muuttolaisten alkuvuosille oli liikkuva elintapa ominaista, tutkija viivähtää ensi alkuun tarkastelemassa eräitä asuntokulttuurimme »alkuelementtejä», *lakkaa*, *maasaunaa* ja erilaisia *kotamuotoja*.

Varsinaista asuinrakennusta, jonka käsittely muodostaa tutkimuksen ytimen, on tarkasteltu lähtökohtana suomalainen savupirtti, joka 1500-luvun lopulla oli Keski-Suomen kaskikulttuuria harrastavalle talonpoikaisyhteiskunnalle tyypillinen asuntomuoto. Torjuttuaan eräitä savupirtin levinneisyydestä esitettyjä harhateorioita tutkija toteaa metsäsuomalaisten alkukantaisen savupirtin samaksi, jollaisena se on myöhäisiin aikoihin säilynyt Keski-Suomen syrjäseuduilla. Asunnon kehitystä savujohtoisella uunilla varustetuksi, eteisen ja useampia huoneita käsittäväksi asumukseksi seurataan tarkoin. Tätä teoksen laajinta ja perusteellisinta lukua täydentää viipyminen asunnon sisustuksen ja rakennusteknillisten yksityiskohtien, kuten välikaton, lattiarakenteen ja akkunoiden, kehityshistorian tarkastelussa.

Saunan suhteen lukija voi tehdä mielenkiintoisen havainnon kulttuuriperinteen sitkeästä säilyvyydestä. Sauna on metsäsuomalaisilla myöhään pysynyt, alkuperäisestä käytöstään unohtuneenakin, omana erillisenä rakennuksenaan. Toiselta puolen saunomisen tapa on toisilla seuduilla, joissa suomea jo on lakattu puhumasta, säilynyt elävänä perinteenä.

Tutkimuksessa tehdään selkoa myös riihestä, joka alun perin on suomalainen yksinäisriihi, mutta joka varhain saa lisäksi ruotsalaisen luuvan. Kun mainitsemme vielä aitat, tallin, karjasuojat, ladon, kellarin, vajan ja myllyt sekä sen, että myös rakennusten ryhmittelyyn on kiinnitetty huomiota, voimme todeta, että tutkija on ottanut tehtävänsä perusteellisesti.

Loppuvaikutelmana voidaan uudelleen tehdä usein koettu hämmästyttävä havainto, kuinka sitkeästi kansa tai sen osa saattaa säilyttää kulttuuriperintöään. Skandinavian metsäsuomalaiset ovat asuntokulttuurissaan aina historiansa loppuun eli noin kolmen vuosisadan ajan niin uskollisesti vaalineet kotoista perinnettä, että heidän asuntokulttuurinsa historia on oikeastaan samaa kuin Keski-Suomen kansanrakennusten historia.

Tutkimuksen esitystapa on alusta loppuun selkeätä. Suomalaiseen ter-

minologiaan, jolla tässä tapauksessa on poikkeuksellisen suuri merkitys, on johdonmukaisesti kiinnitetty huomiota. Metodin kannalta toisinaan tuntuu siltä, että tutkija antaa typologiselle rekonstruoinnille enemmän merkitystä, kuin mitä hän itsekään teoreettisesti tunnustaa. Lähteiden merkinnässä ilmenee pientä epätasaisuutta siten, että suomalaisten teosten painopaikat on järjestään kirjoitettu ruotsinkielisin nimin, vaikka esim. eräs vanhempi norjankielinen painotuote on merkitty painetuksi Christianiassa eikä Oslossa. Johdonmukaista olisi tietenkin ollut merkitä teoksen nimi painopaikkaa myöten kieliasultaan alkuperäisenä.

Hyvälle paperille painettuna teoksen runsas kuvitus, joka sinänsä muodostaa erittäin arvokkaan lähdeaineksen, pääsee täysiin oikeuksiinsa. Ruotsin »Humanistiska Fonden» on painatusavustuksen muodossa antanut tukeaan tutkimukselle, jota muuten on pidettävä kunniantekona Skandinavian metsäsuomalaisten näiden vuosikymmenien mukana päättyneelle karulle historialle. Toivottavaa on, että teos ennen pitkää ilmestyisi myös suomenkielisessä asussa.

T. V.